

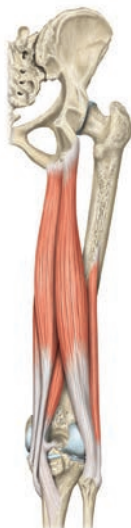
TABLICE ANATOMICZNE DO ATLASU ANATOMII CZŁOWIEKA

Sobotta

Redakcja
Friedrich Paulsen
Jens Waschke

Redakcja wydania polskiego
Kazimierz S. Jędrzejewski
Michał Polgaj

Tablice anatomiczne z wykazem mięśni, stawów i nerwów

Redakcja
Friedrich Paulsen, Jens Waschke

Sobotta

ATLAS ANATOMII CZŁOWIEKA

**Tablice anatomiczne z wykazem
mięśni, stawów i nerwów**

ŁACIŃSKIE mianownictwo anatomiczne

Wydanie 3

Redakcja wydania polskiego
Kazimierz S. Jędrzejewski
Michał Polguj

Tytuł oryginału: **Sobotta. Atlas der Anatomie. Tabellen zu Muskeln, Gelenken und Nerven**

Redakcja: **Friedrich Paulsen, Jens Waschke**

ELSEVIER Urban & Fischer

3. Auflage 2017

© Elsevier, Deutschland

This edition of **Sobotta. Atlas der Anatomie. Tabellen zu Muskeln, Gelenken und Nerven**, 3rd edition, editors: **Professor Dr. Friedrich Paulsen** and **Professor Dr. Jens Waschke**, is published by arrangement with Elsevier Inc.

Książka **Sobotta. Atlas der Anatomie. Tabellen zu Muskeln, Gelenken und Nerven**, wyd. 3, pod redakcją prof. dr. Friedricha Paulsena i prof. dr. Jensa Waschkego, została opublikowana przez Elsevier Inc.

ISBN 978-3-437-44014-4

Tłumaczenie niniejszej publikacji zostało podjęte przez wydawnictwo **EDRA URBAN & PARTNER** na jego własną odpowiedzialność. Lekarze kliniczni oraz prowadzący badania naukowe, oceniając oraz wykorzystując jakiegokolwiek opisane tu informacje, metody, związki chemiczne czy eksperymenty, muszą zawsze opierać się na swoim osobistym doświadczeniu i wiedzy. Ze względu na szybko dokonujący się postęp w dziedzinie nauk medycznych należy przede wszystkim zwrócić uwagę na niezależną weryfikację rozpoznania oraz dawkowania leków. W najpełniejszym zakresie dozwolonym przepisami prawa Elsevier, autorzy, redaktorzy ani inne osoby, które przyczyniły się do powstania niniejszej publikacji, nie ponoszą żadnej odpowiedzialności w odniesieniu do jej tłumaczenia ani za jakiegokolwiek obrażenia czy zniszczenia dotyczące osób czy mienia związane z wykorzystaniem produktów, zaniedbaniem lub innym niedopatrzaniem ani też wynikające z zastosowania lub działania jakichkolwiek metod, produktów, instrukcji czy koncepcji zawartych w przedstawionym tu materiale.

Wszelkie prawa zastrzeżone, zwłaszcza prawo do przedruku i tłumaczenia na inne języki. Żadna część tej książki nie może być w jakiegokolwiek formie publikowana bez uprzedniej pisemnej zgody Wydawnictwa.

Ze względu na stały postęp w naukach medycznych, jak również możliwość wystąpienia błędu, prosimy, aby w trakcie podejmowania decyzji lekarskiej uważnie oceniać zamieszczone w książce informacje. Pomoże to zmniejszyć ryzyko wystąpienia błędu lekarskiego.

© Copyright for the Polish edition by Edra Urban & Partner, Wrocław 2019.

Redakcja naukowa wydania polskiego:

prof. dr hab. n. med. Kazimierz S. Jędrzejewski

prof. dr hab. n. med. Michał Polgaj – Zakład Angiologii, Międzywydziałowa

Katedra Anatomii i Histologii

ul. Żeligowskiego 7/9, 90-752 Łódź, Uniwersytet Medyczny w Łodzi

Tłumaczenie z języka niemieckiego:

prof. dr hab. n. med. Kazimierz S. Jędrzejewski

Prezes Zarządu: Giorgio Albonetti

Dyrektor wydawniczy: lek. med. Edyta Błażejewska

Redaktor prowadzący: Dorota Lis-Olszewska

Redaktor tekstu: Jolanta Kardela

ISBN 978-83-66310-31-5

Edra Urban & Partner

ul. Kościuszki 29, 50-011 Wrocław

tel.: 71 726 38 35

biuro@edraurban.pl

www.edraurban.pl

Łamanie i przygotowanie do druku: Andrzej Kuriata

Druk i oprawa: KDD, Konin

Twórca niniejszego dzieła, Professor Dr. med. Johannes Sobotta † 1945, był profesorem oraz dyrektorem Instytutu Anatomii Uniwersytetu w Bonn.

Professor Dr. med. Friedrich Paulsen

Institut für Anatomie Lehrstuhl II (Vorstand)

Friedrich-Alexander-Universität, Erlangen-Nürnberg

Universitätsstraße 19

91054 Erlangen

Professor Dr. med. Jens Waschke

Anatomische Anstalt der LMU München

Lehrstuhl Anatomie I – vegetative Anatomie

Ludwig-Maximilians-Universität

Pettenkofferstraße 11

80333 Münche

Numery rycin w *Tablicach anatomicznych stawów, mięśni i nerwów* są identyczne z numerami rycin w 24. wydaniu *Atlasu anatomii człowieka* J. Sobotty (tomy 1–3).
Skróty: P. – przyczep początkowy, K. – przyczep końcowy, Cz. – czynność

Spis treści

Tablice anatomiczne z wykazem mięśni, stawów i nerwów

1 Mięśnie twarzy	1
a Czoło, ciemię, skroń	
b Małżowina uszna	
c Szpara powiek	
d Nos	
e Usta	
f Szyja	
2 Mięśnie języka	6
a Mięśnie wewnętrzne języka (mięśnie wewnętrzne)	
b Mięśnie zewnętrzne języka (mięśnie zewnętrzne)	
3 Mięśnie podniebienia	8
4 Mięśnie żucia	9
5 Mięśnie gardła	10
a Zwieracze gardła	
b Dźwigacze gardła	
6 Mięśnie krtani	12
7 Gałęzie i zakres unerwienia splotu szyjnego	14
8 Mięsień boczny szyi	14
9 Mięśnie nadgnykowe	15
10 Mięśnie podgnykowe	16
11 Mięśnie pochyłe	17
12 Mięśnie przedkręgowe	18
13 Mięśnie ściany klatki piersiowej	19
14 Mięśnie przedniej ściany jamy brzusznej	20
15 Mięśnie bocznej ściany jamy brzusznej	20
16 Mięśnie tylnej ściany jamy brzusznej	21
17 Mięśnie kolcowo-żebrowe	21
18 Mięśnie właściwe (głębokie) grzbietu	22
I Pasma boczne	22
a Układ krzyżowo-kolcowy	
b Układ międzypoprzeczny	
c Układ kolcowo-poprzeczny	
d Mięśnie dźwigacze żeber	
II Pasma przyśrodkowe	26
a Mięśnie międzykolcowe	
b Mięśnie poprzeczno-kolcowe	
III Mięśnie karku (mięśnie podpotyliczne)	29
19 Przepona	31
20 Dno miednicy i mięśnie krocza	32
a Przepona miednicy	
b Mięśnie krocza	
21 Stawy kończyny górnej	34
a Stawy obręczy barkowej	
b Stawy kończyny górnej wolnej	
c Płaszczyzny ruchów i osie stawów kończyny górnej	
22 Gałęzie i zakres unerwienia splotu ramiennego	36
23 Segmentowe unerwienie mięśni kończyny górnej; istotne znaczenie diagnostyczne	37
24 Mięśnie obręczy kończyny górnej	37
25 Mięśnie przebiegające ku przodowi od stawu ramiennego	38
26 Mięśnie przebiegające bocznie od stawu ramiennego	38
27 Mięśnie przebiegające ku tyłowi od stawu ramiennego	39

28	Grupa tylna mięśni obręczy kończyny górnej	40
29	Grupa przednia mięśni ramienia	41
30	Grupa tylna mięśni ramienia	42
31	Warstwa powierzchowna grupy przedniej mięśni przedramienia	43
32	Warstwa głęboka grupy przedniej mięśni przedramienia	44
33	Grupa boczna (promieniowa) mięśni przedramienia	45
34	Warstwa powierzchowna grupy tylnej mięśni przedramienia	46
35	Warstwa głęboka grupy tylnej mięśni przedramienia	47
36	Mięśnie kłębła kciuka	48
37	Mięśnie dłoni	49
38	Mięśnie kłębła palca małego	50
39	Stawy kończyny dolnej	51
	a Połączenia obręczy kończyny dolnej	
	b Stawy części wolnej kończyny dolnej	
	c Płaszczyzny ruchu i osie stawów kończyny dolnej	
40	Gałęzie i zakres unerwienia splotu lędźwiowo-krzyżowego	54
41	Segmentowe unerwienie mięśni kończyny dolnej; istotne znaczenie diagnostyczne	56
42	Grupa przednia mięśni grzbietowych obręczy kończyny dolnej	56
43	Grupa tylna mięśni grzbietowych obręczy kończyny dolnej	57
44	Grupa mięśni brzusznych obręczy kończyny dolnej	58
45	Grupa przednia mięśni uda	59
46	Grupa przyśrodkowa mięśni uda (przywodziciele)	60
47	Grupa tylna mięśni uda (mięśnie kulszowo-piszczelowe)	61
48	Grupa przednia mięśni goleni	62
49	Grupa boczna (strzałkowa) mięśni goleni	63
50	Warstwa powierzchowna grupy tylnej mięśni goleni	63
51	Warstwa głęboka grupy tylnej mięśni goleni	64
52	Mięśnie grzbietu stopy	65
53	Mięśnie wyniosłości przyśrodkowej podeszwy stopy	65
54	Mięśnie wyniosłości pośredniej podeszwy stopy	66
55	Mięśnie wyniosłości bocznej podeszwy stopy	67
56	Nerwy czaszkowe, przegląd	68
57	Nerwy czaszkowe; rodzaje włókien (podział czynnościowy)	68
58	Nerwy czaszkowe	69
	a Nerw węchowy [I]	
	b Nerw wzrokowy [II]	
	c Nerw okoruchowy [III]	
	d Nerw błoczkowy [IV]	
	e Nerw trójdzielny [V]	
	– Nerw oczny [V/1]	
	– Nerw szczękowy [V/2]	
	– Nerw żuchwowy [V/3]	
	f Nerw odwodzący [VI]	
	g Nerw twarzowy [VII]	
	h Nerw przedsionkowo-ślimakowy [VIII]	
	i Nerw językowo-gardłowy [IX]	
	j Nerw błędny [X]	
	k Nerw dodatkowy [XI]	
	l Nerw podjęzykowy [XII]	
59	Czynnościowy podział kory nowej; pierwszo- i drugorzędowe pola korowe	73
60	Jądra wzgórza (wybrane)	73

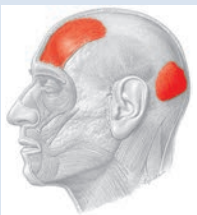
1 Mięśnie twarzy (→ ryc. 8.76–8.78, → ryc. 11.2, → ryc. 11.14)

Mięśnie mimiczne twarzy tylko częściowo rozpoczynają się na kościach określających ich nazwy. Włókna wszystkich mięśni mimicznych kończą się w skórze.

a Czoło, ciemię, skroń**Mięsień potyliczno-czołowy (m. occipitofrontalis)**

Nerw twarzowy [VII]

M. potyliczno-czołowy i m. skroniowo-ciemieniowy określa się wspólnym mianem m. naczaszego, (m. epicranius)

P.: brzusiec czołowy: skóra czoła
brzusiec potyliczny: kresa karkowa
najwyższa

K.: czepiec ścięgnisty
(galea aponeurotica)

Cz.: czoło
brzusiec czołowy: marszczenie czoła
(zdziwienie)
brzusiec potyliczny: wygładzanie
zmarszczek czoła

Mięsień skroniowo-potyliczny (m. temporoparietalis)

Nerw twarzowy [VII]

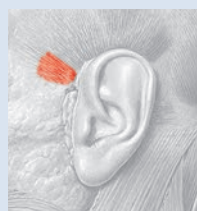
P.: skóra skroni, powięź skroniowa

K.: czepiec ścięgnisty
(galea aponeurotica)

Cz.: przemieszcza skórę głowy ku
dołowi

b Małżowina uszna**Mięsień uszny przedni (m. auricularis anterior)**

Nerw twarzowy [VII]

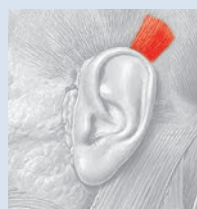
P.: powięź skroniowa

K.: brzeg przedni małżowiny usznej

Cz.: przemieszcza małżowinę uszną ku
przodowi i ku górze

Mięsień uszny górny (m. auricularis superior)

Nerw twarzowy [VII]

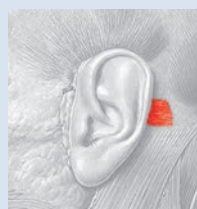
P.: czepiec ścięgnisty
(galea aponeurotica)

K.: górna część małżowiny usznej

Cz.: przemieszcza małżowinę uszną ku
tyłowi i ku górze

Mięsień uszny tylny (m. auricularis posterior)

Nerw twarzowy [VII]

P.: wyrostek sutkowaty

K.: tylna część małżowiny usznej

Cz.: przemieszcza małżowinę ku tyłowi

1 Mięśnie twarzy (ciąg dalszy)

c Szpara powiek

Mięsień okrężny oka (m. orbicularis oculi)

Nerw twarzowy [VII]

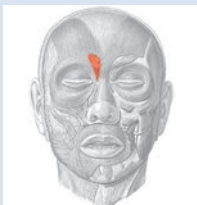
P.: część oczodołowa: część nosowa kości czołowej, wyrostek czołowy szczęki, kość łzowa, więzadło powiekowe przyśrodkowe
część powiekowa: więzadło powiekowe przyśrodkowe, woreczek łzowy
część łzowa: grzebień łzowy tylny kości łzowej, woreczek łzowy

K.: część oczodołowa: więzadło powiekowe boczne
część powiekowa: więzadło powiekowe boczne
część łzowa: kanaliki łzowe, brzegi powiek

Cz.: część oczodołowa: silnie zamyka szparę powiek
część powiekowa: delikatnie zaciska szparę powiek, stabilizuje położenie powieki dolnej, uczestniczy w odruchu mrużenia
część łzowa: uczestniczy w (nie do końca wyjaśnionym) mechanizmie ssąco-tłoczącym wymuszającym przepływ łez przez kanaliki łzowe do woreczka łzowego

Mięsień obniżacz brwi (m. depressor supercilii) (odgałęzienie części oczodołowej mięśnia okrężnego oka)

Nerw twarzowy [VII]

P.: część nosowa kości czołowej, grzbiet nosa

K.: przyśrodkowa trzecia część skóry brwi

Cz.: obniżanie skóry brwi

Mięsień marszczący brwi (m. corrugator supercilii)

Nerw twarzowy [VII]

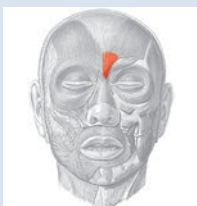
P.: część nosowa kości czołowej

K.: środkowa trzecia część skóry brwi

Cz.: pociąga skórę czoła i brwi do nasady nosa, wytwarza podłużne fałdy nad nasadą nosa (gniew, rozmyślanie)

Mięsień podłużny (m. procerus)

Nerw twarzowy [VII]

P.: kość nosowa

K.: skóra gładziny

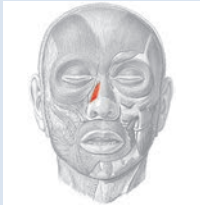
Cz.: poprzeczne zmarszczki na grzbiecie nosa (marszczenie nosa)

1 Mięśnie twarzy (ciąg dalszy)

d Nos

Mięsień nosowy (m. nasalis)

Nerw twarzowy [VII]

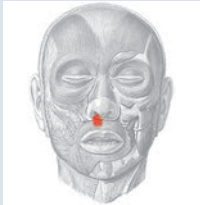
P.: część skrzydłowa: kość szczękowa na wysokości siekaczy bocznych
część poprzeczna: kość szczękowa na wysokości kłów

K.: część nozdrzy przednich: skrzydelka nosa, brzeg dziurki nosa
część poprzeczna: rozciągnięno grzbietu nosa

Cz.: porusza skrzydła nosa, a przez to nos
część skrzydłowa: rozwiera nozdrza
część poprzeczna: zwęża nozdrza (mimiczny wyraz zdumienia, rozbawienia)

Mięsień obniżacz przegrody nosa (m. depressor septi nasi)

Nerw twarzowy [VII]

P.: kość szczękowa na wysokości siekaczy przyśrodkowych

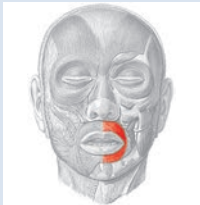
K.: chrząstka przegrody nosa

Cz.: pociąga nos ku dołowi

e Usta

Mięsień okrężny ust (m. orbicularis oris)

Nerw twarzowy [VII]

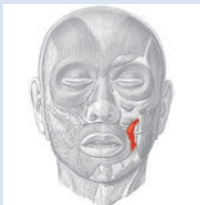
P.: część brzeźna i część wargowa: bocznie do kąćka ust

K.: skóra wargi

Cz.: zwierza, wysuwa i napina wargi (np. podczas gwizdania);
część brzeźna: wciąga czerwień wargową do wnętrza jamy ustnej;
część wargowa: powoduje poszerzenie i wypuklenie czerwień wargowej;
 → części m. okrężnego ust zlokalizowane w wardze górnej i dolnej mogą działać niezależnie od siebie;
 → m. okrężny ust bierze udział w przyjmowaniu pokarmów, a także w artykulacji głosu i mimice

Mięsień policzkowy (m. buccinator)

Nerw twarzowy [VII]

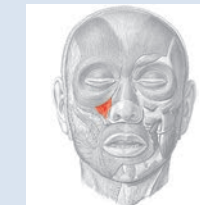
P.: szczęka, szew skrzydłowo-żuchwowy, żuchwa

K.: kąt ust

Cz.: napina wargi, zwiększa ciśnienie wewnątrz jamy ustnej (np. podczas dmuchania i żucia), przyciska wargi do zębów, zabezpiecza wargi przed zagryzieniem w czasie żucia

Mięsień dźwigacz wargi górnej (m. levator labii superioris)

Nerw twarzowy [VII]

P.: szczęka powyżej otworu podczołowego

K.: wargę górną

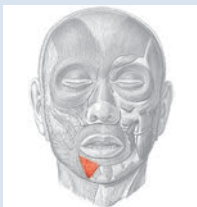
Cz.: unosi wargę górną i pociąga ją w bok, a także poszerza nozdrza przednie (mimiczny wyraz niezadowolenia, także podczas płaczu)

1 Mięśnie twarzy (ciąg dalszy)

Mięsień obniżacz wargi dolnej (m. depressor labii inferioris)

Nerw twarzowy [VII]

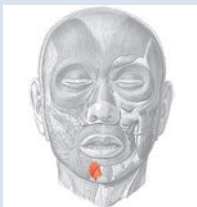
P.: żuchwa poniżej otworu bródkowego

K.: warga dolna

Cz.: pociąga wargę dolną ku dołowi i ku bokowi

Mięsień bródkowy (m. mentalis)

Nerw twarzowy [VII]

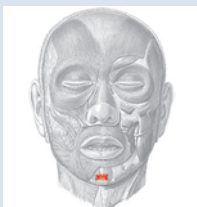
P.: żuchwa na wysokości dolnego siekacza bocznego

K.: skóra bródki

Cz.: wytwarza dołek bródkowy, wywija wargę dolną (razem z mięśniem okrężnym ust: wydęcie warg, grymas)

Mięsień poprzeczny bródki (m. transversus menti)

Nerw twarzowy [VII]

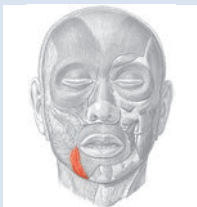
P.: poprzecznie odchodzące włókna mięśnia bródkowego

K.: skóra wypukłości bródkowej

Cz.: przesuwa skórę bródki

Mięsień obniżacz kąta ust (m. depressor anguli oris)

Nerw twarzowy [VII]

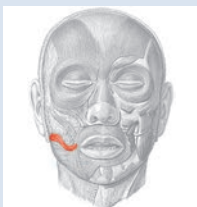
P.: dolny brzeg żuchwy

K.: kąt ust

Cz.: pociąga kąt ust ku dołowi (mimiczny wyraz niezadowolenia, smutku)

Mięsień śmiechowy (m. risorius)

Nerw twarzowy [VII]

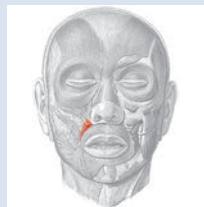
P.: powięź przyusznicza, powięź żwaczowa

K.: kąt ust

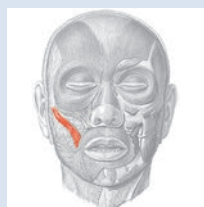
Cz.: rozszerza szparę ust (szeroki uśmiech), tworzy dołek śmiechowy

1 Mięśnie twarzy (ciąg dalszy)**Mięsień dźwigacz kąta ust (m. levator anguli oris)**

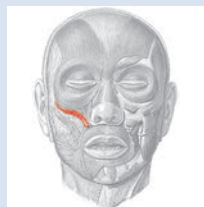
Nerw twarzowy [VII]

P.: dół nadkłowy szczęki**K.:** kąt ust**Cz.:** pociąga kąt ust ku górze i przyśrodkowo**Mięsień jarzmowy większy (m. zygomaticus major)**

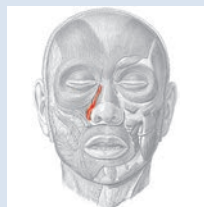
Nerw twarzowy [VII]

P.: kość jarzmowa**K.:** kąt ust**Cz.:** pociąga kąt ust ku górze i w bok (mimiczny wyraz radości, zadowolenia, mięsień śmiechu)**Mięsień jarzmowy mniejszy (m. zygomaticus minor)**

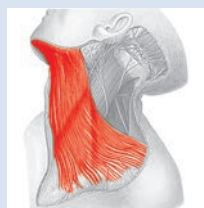
Nerw twarzowy [VII]

P.: kość jarzmowa**K.:** kąt ust**Cz.:** pociąga kąt ust ku górze i bocznie**Mięsień dźwigacz wargi górnej i skrzydła nosa (m. levator labii superioris alaeque nasi)**

Nerw twarzowy [VII]

P.: wyrostek czołowy szczęki (przyśrodkowa część oczodołu)**K.:** skrzydło nosa, wargę górną**Cz.:** unosi wagę górną i skrzydło nosa (w czasie pogłębionego wdechu przez nos, mimiczny wyraz niezadowolenia, pychy, buty, marszczenie nosa)**f Szyja (→ ryc. 11.2)****Mięsień szeroki szyi (platysma)**

Nerw twarzowy [VII]

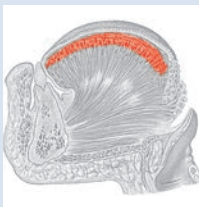
P.: podstawa żuchwy, powięź przyusznicza**K.:** skóra poniżej obojczyka, powięź piersiowa**Cz.:** napina skórę szyi, tworząc podłużne fałdy skórne, pociąga kąt ust w stronę boczną i ku dołowi, wspomaga odpływ krwi przez żyły powierzchowne szyi (mimiczny wyraz lęku, odrazy, wstrętu)

2 Mięśnie języka (→ ryc. 8.168, → ryc. 8.170, → ryc. 8.176–8.179)

a Mięśnie wewnętrzne języka (mięśnie wewnętrzne)

Mięsień podłużny górny (m. longitudinalis superior)

Nerw podjęzykowy [XII]

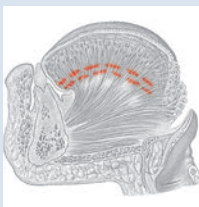
P.: nasada języka

K.: wierzchołek języka

Cz.: skraca i poszerza język, unosi wierzchołek języka

Mięsień podłużny dolny (m. longitudinalis inferior)

Nerw podjęzykowy [XII]

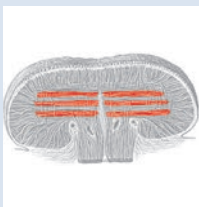
P.: nasada języka

K.: wierzchołek języka

Cz.: skraca i poszerza język, obniża wierzchołek języka

Mięsień poprzeczny języka (m. transversus linguae)

Nerw podjęzykowy [XII]

P.: boczny brzeg języka, przegroda języka

K.: boczny brzeg języka, rozciągno języka

Cz.: zwęża język, a wraz z mięśniem pionowym powoduje wyprostowanie języka

Mięsień pionowy języka (m. verticalis linguae)

Nerw podjęzykowy [XII]

P.: nasada języka

K.: rozciągno języka

Cz.: poszerza język

2 Mięśnie języka (ciąg dalszy)

b Mięśnie zewnętrzne języka (mięśnie zewnętrzne)

Mięsień bródkowo-językowy (m. genioglossus)

Nerw podjęzykowy [XII]

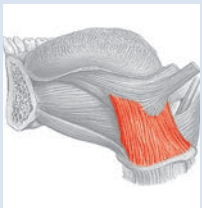
P.: kołec bródkowy żuchwy

K.: rozciągnięno języka

Cz.: pociąga język ku przodowi i w dół; wysuwa język z jamy ustnej

Mięsień gnykowo-językowy (m. hypoglossus)

Nerw podjęzykowy [XII]

P.: róg większy i trzon kości gnykowej

K.: rozciągnięno języka

Cz.: pociąga język ku tyłowi i w dół; jednostronny skurcz powoduje obrót języka w stronę działającego mięśnia

Mięsień rylcowo-językowy (m. styloglossus)

Nerw podjęzykowy [XII]

P.: wyrostek rylcowaty kości skroniowej

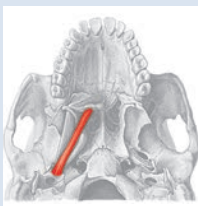
K.: rozciągnięno języka

Cz.: pociąga język ku tyłowi i w górę; jednostronny skurcz powoduje cofnięcie języka i pochylenie brzoju języka w stronę przeciwną w stosunku do działającego mięśnia

3 Mięśnie podniebienia (→ ryc. 8.158)

Mięsień dźwigacz podniebienia miękkiego (m. levator veli palatini)

Gałęzie gardłowe nerwu językowo-gardłowego [IX] oraz nerwu błędnego [X] (= splot gardłowy)

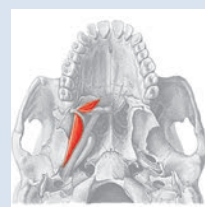
P.: dolna powierzchnia części skalistej kości skroniowej, chrząstka trąbki słuchowej

K.: rozciągnie podniebienne

Cz.: unosi podniebienie miękkie, rozszerza światło trąbki słuchowej

Mięsień napinacz podniebienia miękkiego (m. tensor veli palatini) (owija się wokół haczyka skrzydłowego służącego jako bloczek)

Nerw mięśnia napinacza podniebienia miękkiego od nerwu żuchwowego [V/3]

P.: dół łódkowaty wyrostka skrzydłowego, część błoniasta trąbki słuchowej

K.: rozciągnie podniebienne

Cz.: napina podniebienie miękkie, rozszerza światło trąbki słuchowej

Mięsień podniebienio-językowy (m. palatoglossus)

Nerw językowo-gardłowy [IX]

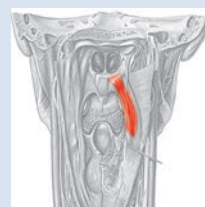
P.: rozciągnie podniebienne

K.: kończy się promieniście w mięśniach wewnętrznych języka

Cz.: obniża podniebienie miękkie, jednocześnie unosi nasadę języka i zwęża w ten sposób cieśń gardzieli

Mięsień podniebienio-gardłowy (m. palatopharyngeus)

Nerw językowo-gardłowy [IX] i nerw błędny [X]

P.: rozciągnie podniebienne, haczyk skrzydłowy, blaszka przyśrodkowa wyrostka skrzydłowego

K.: boczna ściana gardła, brzeg górny chrząstki tarczowatej

Cz.: napina podniebienie miękkie; w czasie połykania pociąga ścianę gardła ku przodowi, w górę i w stronę przyśrodkową; współdziała z jednoimiennym mięśniem strony przeciwnej

Mięsień jęczyczka (m. uvulae)

Gałęzie gardłowe nerwu językowo-gardłowego [IX] oraz nerwu błędnego [X] (= splot gardłowy)

P.: rozciągnie podniebienne

K.: tkanka łączna jęczyczka

Cz.: skraca jęczyzek podniebienia, powodując jednocześnie jego pogrubienie

4 Mięśnie żucia (→ ryc. 8.75, → ryc. 8.77–8.80, → ryc. 8.82)

Mięsień żwacz jest dobrze wyczuwalny przez skórę na swoim przebiegu od kąta żuchwy do łuku jarzmowego. Przy zwarciu zębów można również wyczuć brzusiec mięśnia skroniowego w dole skroniowym. Gałąź żuchwy przylega wewnętrzną powierzchnią do mięśnia skrzydłowego przyśrodkowego. Do przodu od stawu skroniowo-żuchwowego rozciąga się mięsień skrzydłowy boczny.

Mięsień skroniowy (m. temporalis)

Nerwy skroniowe głębokie (nerw żuchwowy [V/3])

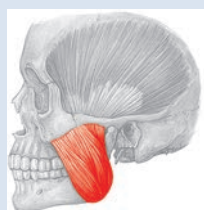
P.: kość skroniowa poniżej kresy skroniowej dolnej, blaszka głęboka powięzi skroniowej

K.: wyrostek dziobiasty żuchwy

Cz.: działanie obustronne: przyciska żuchwę do szczęki (najsilniejszy z m. żuciowych), część przednia: wysuwa żuchwę (= protruzja); część tylna: cofa żuchwę (= retruzja); działanie jednostronne: stabilizuje położenie głowy żuchwy [kłykcia żuchwy]; po stronie działania przesuwa głowę żuchwy ku przodowi i obraca ją w stronę przeciwną; tylna część mięśnia w stanie spoczynku utrzymuje prawidłowe położenie głowy żuchwy w dole żuchwowym

Mięsień żwacz (m. masseter)

Nerw żwaczowy (nerw żuchwowy [V/3])

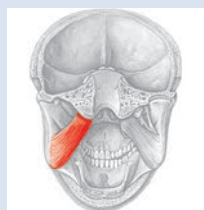
P.: część powierzchowna: brzeg dolny łuku jarzmowego
część głęboka: powierzchnia wewnętrzna łuku jarzmowego

K.: część powierzchowna: kąt żuchwy (guzowatość żwaczowa)
część głęboka: brzeg dolny żuchwy

Cz.: zwiera szczęki
część powierzchowna: pociąga żuchwę ku przodowi (= protruzja)

Mięsień skrzydłowy przyśrodkowy (m. pterygoideus medialis)

Nerw skrzydłowy przyśrodkowy (nerw żuchwowy [V/3])

P.: dół skrzydłowy

K.: dolny brzeg żuchwy (guzowatość skrzydłowa)

Cz.: działanie obustronne: przyciska żuchwę do szczęki, wysuwa żuchwę (= protruzja); działanie jednostronne: po stronie jednoimiennej powoduje ruchy „rozcierania [mielenia]” pokarmu; przemieszcza głowę żuchwy ku przodowi i obraca ją na zewnątrz

Mięsień skrzydłowy boczny (m. pterygoideus lateralis)

Nerw skrzydłowy boczny (nerw żuchwowy [V/3])

P.: głowa górna: grzebień podskroniowy kości klinowej
głowa dolna: blaszka boczna wyrostka skrzydłowatego

K.: głowa górna: krążek i torebka stawu skroniowo-żuchwowego
głowa dolna: wyrostek kłykciowy żuchwy (dołek skrzydłowy)

Cz.: głowa górna: działanie obustronne: ustala położenie głowy żuchwy w stosunku do guzka stawowego podczas ruchu unoszenia żuchwy; działanie jednostronne: po stronie działania, w czasie „rozcierania [mielenia]” pokarmu, stabilizuje położenie kłykcia żuchwy podczas ruchów obrotowych;
głowa dolna: działanie obustronne: podczas ruchu obniżania żuchwy pociąga krążek stawowy ku przodowi; działanie jednostronne: podczas wykonywania ruchów „rozcierania [mielenia]” pokarmu przemieszcza głowę żuchwy ku przodowi

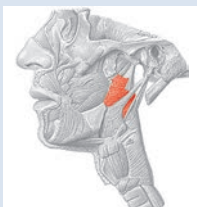
5 Mięśnie gardła (→ ryc. 8.179, → ryc. 11.12, → ryc. 11.14, → ryc. 11.20)

Mięśnie gardła dzielą się na zwieracze gardła (mięśnie zwieracze gardła górny, środkowy i dolny) oraz dźwigacze gardła (mięśnie rylcowo-gardłowy, trąbkowo-gardłowy oraz podniebiennie-gardłowy).

a Zwieracze gardła

Mięsień zwieracz górny gardła (m. constrictor pharyngis superior)

Gałęzie gardłowe nerwu językowo-gardłowego [IX] (= splot gardłowy)

P: część skrzydłowo-gardłowa: blaszka przyśrodkowa wyrostka skrzydłowatego, haczyk skrzydłowy
część policzkowo-gardłowa: szew skrzydłowo-żuchwowy
część żuchwowo-gardłowa: kresa żuchwowo-gnykowa żuchwy
część językowo-gardłowa: mięsień poprzeczny języka

K.: powięź gardłowo-podstawna, szew gardła

Cz.: zwęża jamę gardła (wał PASSAVANTA), oddziela górną część gardła od części środkowej

Mięsień zwieracz środkowy gardła (m. constrictor pharyngis medius)

Gałęzie gardłowe nerwu językowo-gardłowego [IX] i nerwu błędnego [X] (= splot gardłowy)

P: część chrząstkowo-gardłowa: róg mniejszy kości gnykowej
część rogowo-gardłowa: róg większy kości gnykowej

K.: szew gardła

Cz.: zwęża jamę gardła od tyłu, poprzez falowe skurcze ku dołowi ułatwia transport kęsa pokarmowego do przelicy (fala perystaltyczna)

Mięsień zwieracz dolny gardła (m. constrictor pharyngis inferior)

Gałęzie gardłowe nerwu błędnego [X] (= splot gardłowy)

P: część tarczowo-gardłowa: chrząstka tarczowata
część pierścienno-gardłowa: powierzchnia boczna chrząstki pierścieniowej

K.: szew gardła

Cz.: zamyka wejście do krtani poprzez uniesienie krtani, zwęża jamę gardła od tyłu, poprzez falowe skurcze ku dołowi ułatwia transport kęsa pokarmowego do przelicy (fala perystaltyczna)

5 Mięśnie gardła (ciąg dalszy)

b Dźwigacze gardła

Mięsień podniebieno-gardłowy (m. palatopharyngeus) (pod względem czynnościowym należy również do mięśni podniebienia)

Gałęzie gardłowe nerwu językowo-gardłowego [IX] (= splot gardłowy)

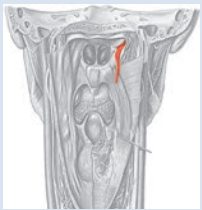
P.: rozciągno podniebienne

K.: chrząstka tarczowata, kończy się w bocznej i tylnej ścianie gardła

Cz.: promieniście zwęża cieśń gardzieli, obniża podniebienie miękkie, unosi ścianę gardła, zbliżając ją do podniebienia miękkiego

Mięsień trąbkowo-gardłowy (m. salpingopharyngeus)

Gałęzie gardłowe nerwu językowo-gardłowego [IX] (= splot gardłowy)

P.: chrząstka trąbki słuchowej

K.: kończy się promieniście w bocznej ścianie gardła

Cz.: unosi gardło, otwiera ujście gardłowe trąbki słuchowej, współdziała z jednoimiennym mięśniem przeciwnej strony

Mięsień rylcowo-gardłowy (m. stylopharyngeus)

Gałęzie gardłowe nerwu językowo-gardłowego [IX]

P.: wyrostek rylcowaty kości skroniowej

K.: chrząstka tarczowata, kończy się promieniście w bocznej ścianie gardła

Cz.: unosi gardło, pociąga ścianę gardła ku górze w czasie połykania; pęczki włókien mięśniowych przebiegające poziomo w czasie skurczu powodują poszerzenie cieśni gardzieli; współdziała z jednoimiennym mięśniem przeciwnej strony

6 Mięśnie krtani (→ ryc. 11.38, → ryc. 11.40, → ryc. 11.48)

Mięsień pierścienno-tarczowy (m. cricothyroideus) (część prosta: powierzchownie, część skośna: głęboka)
Gałąź zewnętrzna nerwu krtaniowego górnego od nerwu błędnego [X]

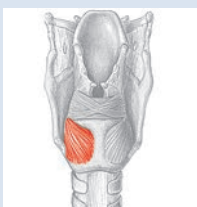

P.: powierzchnia zewnętrzna łuku chrząstki pierścieniowej

K.: brzeg dolny płytki chrząstki tarczowatej

Cz.: poprzez pochylenie chrząstki pierścieniowej napina więzadła głosowe (najsilniejszy napinacz więzadeł głosowych)

Mięsień pierścienno-nalewkowy tylny (m. cricoarytenoideus posterior)
Nerw krtaniowy wsteczny od nerwu błędnego [X]

P.: powierzchnia tylna płytki chrząstki pierścieniowej

K.: wyrostek mięśniowy chrząstki nalewkowatej

Cz.: rozszerza szparę głośni poprzez pociąganie na zewnątrz wyrostka głosowego chrząstki nalewkowatej oraz pochylenie boczne chrząstki nalewkowatej

Mięsień pierścienno-nalewkowy boczny (m. cricoarytenoideus lateralis)
Nerw krtaniowy wsteczny od nerwu błędnego [X]

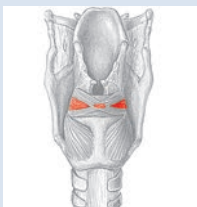

P.: od boku do brzegu górnego łuku chrząstki pierścieniowej

K.: wyrostek mięśniowy chrząstki nalewkowatej

Cz.: zamyka część międzybłoniastą szpary głośni poprzez obracanie do wewnątrz chrząstki nalewkowatej

Mięsień nalewkowy poprzeczny (m. arytenoideus transversus)
Nerw krtaniowy wsteczny od nerwu błędnego [X]

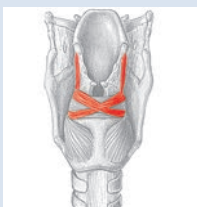

P.: brzeg boczny i powierzchnia tylna chrząstki nalewkowatej

K.: brzeg boczny i powierzchnia tylna chrząstki nalewkowatej po stronie przeciwległej

Cz.: poprzez zbliżenie obu chrząstek nalewkowatych zamyka część międzyczrząstkową szpary głośni

Mięsień nalewkowy skośny (m. arytenoideus obliquus)
Nerw krtaniowy wsteczny od nerwu błędnego [X]

P.: podstawa powierzchni tylnej chrząstki nalewkowatej
część nalewkowo-nagłośniowa: wierzchołek chrząstki nalewkowatej

K.: wierzchołek chrząstki nalewkowatej po stronie przeciwległej
część nalewkowo-nagłośniowa: brzeg boczny chrząstki nagłośniowej

Cz.: pociąga chrząstkę nalewkowatą przyśrodkowo i zwęża w ten sposób część międzyczrząstkową szpary głośni, zwęża wejście do krtani

6 Mięśnie krtani (ciąg dalszy)

Mięsień tarczowo-nalewkowy (m. thyroarytenoideus)

Nerw krtaniowy wsteczny (gałąź nerwu błędnego, n. vagus [X])

P.: część zewnętrzna (**pars externa**): powierzchnia wewnętrzna płytki chrząstki tarczowatej

K.: wyrostek mięśniowy oraz przednio-boczna powierzchnia chrząstki nalewkowatej

Cz.: zbliża do siebie i obniża wyrostki głosowe, co powoduje zamknięcie części międzybłoniastej szpary głosni

P.: część tarczowo-nagłośniowa (**pars thyroepiglottica**): powierzchnia wewnętrzna chrząstki tarczowatej

K.: brzeg boczny chrząstki nagłośniowej oraz fałd przedsionkowy

Cz.: zwęża wejście do krtani

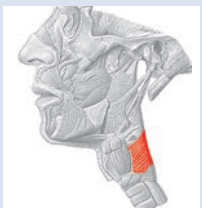
P.: część wewnętrzna [**m. głosowy**] (**pars interna** [**m. vocalis**]): powierzchnia wewnętrzna w 1/3 dolnej części chrząstki tarczowatej powyżej więzadła głosowego [wężadło BROYLESA]

K.: portio vocalis: wyrostek głosowy; portio thyromuscularis: dołek podłużny chrząstki nalewkowatej

Cz.: skurcz izotoniczny: powoduje zamknięcie części międzybłoniastej szpary głosni na skutek skrócenia lub wydłużenia fałdów głosowych; skurcz izometryczny: dostosowuje odpowiednie napięcie więzadeł głosowych

Mięsień zwieracz dolny gardła (m. constrictor pharyngis inferior)

Gałęzie gardłowe nerwu błędnego (n. vagus [IX]) (= splot gardłowy)

P.: część tarczowo-gardłowa (**pars thyropharyngea**): brzeg boczny chrząstki tarczowatej

K.: szew gardła

Cz.: unosi krtani w czasie połykania, napina fałdy głosowe; również mięśnie gardła

P.: część pierścienno-gardłowa (**pars cricopharyngea**): tylnoboczna powierzchnia chrząstki pierścieniowatej

K.: szew gardła

Cz.: przypuszczalnie współdziała w napinaniu fałdów głosowych; również mięśnie gardła

7 Gałęzie i zakres unerwienia splotu szyjnego (→ ryc. 11.70, → ryc. 11.71, → ryc. 11.74–11.78)

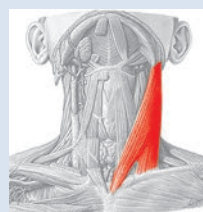
	ruchowo	czuciowo
Pętla szyjna głęboka korzeń górny (= korzeń przedni) korzeń dolny (= korzeń tylny)	mięśnie podgnykowe	
Gałęzie mięśniowe	m. długi szyi m. długi głowy mm. proste głowy przedni i boczny mm. międzypoprzeczne przednie szyi m. czworoboczny m. dźwigacz łopatki mm. pochyłe m. bródkowo-gnykowy	
Gałęzie tzw. punktu nerwowego n. uszny wielki		skóra górnej części szyi w okolicy kąta żuchwy, do przodu i do tyłu od małżowiny usznej, większa część małżowiny usznej
n. poprzeczny szyi		skóra przedniej powierzchni górnej części szyi
n. potyliczny mniejszy		skóra okolicy potylicznej
nn. nadobojczykowe przyśrodkowe, pośrednie i boczne		pas skóry poniżej obojczyka
N. przeponowy	przepona	opłucna ścienna, osierdzie, otrzewna

8 Mięsień boczny szyi (→ ryc. 11.3, → ryc. 11.5)

Mięsień mostkowo-obojczykowo-sutkowy rozwija się ze wspólnego zawiązka z mięśniem czworobocznym (to samo unerwienie). Przebiega skośnie od wyrostka sutkowatego ku przodowi, ku dołowi oraz przyśrodkowo i objęty jest blaszką powierzchowną powięzi szyjnej.

Mięsień mostkowo-obojczykowo-sutkowy (m. sternocleidomastoideus)

Nerw dodatkowy [XI]; splot szyjny

P.: głowa mostkowa: powierzchnia przednia mostka
głowa obojczykowa: 1/3 przymostkowa część obojczyka

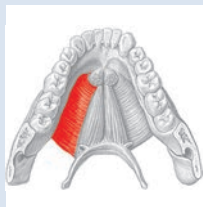
K.: wyrostek sutkowaty, boczna część kresy karkowej górnej

Cz.: jednostronnie: obraca głowę w stronę przeciwną i pochyła ją w swoją stronę
obustronnie: unosi głowę, zgina kręgosłup szyjny, pomocniczy mięsień oddechowy przy ustalonej pozycji głowy

9 Mięśnie nadgnykowe (→ ryc. 8.174–8.177, → ryc. 11.3, → ryc. 11.5)

Mięśnie nadgnykowe tworzą dno jamy ustnej i są antagonistami mięśni podgnykowych. Powierzchniowo położony jest brzusiec przedni mięśnia dwubrzuścowego. Od dołu jamę ustną zamyka szeroką płytą mięsień żuchwowo-gnykowy. Od wewnątrz w postaci okrągłej struktury przebiega mięsień bródkowo-gnykowy. Brzusiec tylny mięśnia dwubrzuścowego oraz mięsień rylcowo-gnykowy położone są ku tyłowi od nich.

Mięsień żuchwowo-gnykowy (m. mylohyoideus) (mięśnie prawy i lewy tworzą wspólnie płytę mięśniową zamykającą jamę ustną od dołu)
Nerw żuchwowo-gnykowy (nerw żuchwowy [V/3])

P.: kresa żuchwowo-gnykowa żuchwy

K.: szew żuchwowo-gnykowy, trzon kości gnykowej

Cz.: działanie obustronne (przy ustalonej żuchwie!) – unoszenie kości gnykowej w czasie połykania; działanie obustronne: (przy ustalonej kości gnykowej!) – obniżenie żuchwy (otwarcie ust); a także przy ustalonej żuchwie unoszenie kości gnykowej w czasie połykania; działanie jednostronne: ruchy żucia (mielenia) – przy ustalonej kości gnykowej dochodzi do przesuwania żuchwy w stronę działającego mięśnia

Mięsień dwubrzuścowy (m. digastricus) (brzusiec tylny i brzusiec przedni połączone są ścięgnem pośrednim, umocowanym do rogu mniejszego kości gnykowej)
Brzusiec przedni: nerw żuchwowo-gnykowy (nerw żuchwowy [V/3])
Brzusiec tylny: gałąź dwubrzuścowa (nerw twarzowy [VII])

P.: wcięcie sutkowe kości skroniowej

K.: dół dwubrzuścowy żuchwy

Cz.: działanie obustronne (przy ustalonej żuchwie!) – unoszenie kości gnykowej w czasie połykania; **brzusiec przedni (venter anterior):** działanie obustronne: (przy ustalonej kości gnykowej!) – obniżenie żuchwy (otwarcie ust); działanie jednostronne: ruchy żucia (mielenia), po stronie działania przesuwa głowę żuchwy ku przodowi i obraca w stronę jednoimienną

Mięsień rylcowo-gnykowy (m. stylohyoideus)
Gałąź rylcowo-gnykowa (nerw twarzowy [VII])

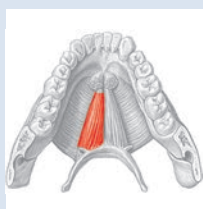

P.: wyrostek rylcowaty kości skroniowej

K.: trzon kości gnykowej, dwiema odnogami obejmuje ścięgno pośrednie mięśnia dwubrzuścowego

Cz.: unosi kość gnykową podczas połykania

Mięsień bródkowo-gnykowy (m. geniohyoideus) (mięśnie prawy i lewy leżą ściśle obok siebie, rozdzielone są jedynie cienką przegrodą łącznotkankową)
Gałęzie brzuszne nerwów rdzeniowych C1–C2

P.: kołek bródkowy żuchwy

K.: trzon kości gnykowej

Cz.: działanie obustronne (przy ustalonej kości gnykowej!) – obniżenie żuchwy (otwarcie ust); działanie jednostronne (przy ustalonej kości gnykowej!) – ruchy żucia (mielenia), obraca głowę żuchwy w stronę jednoimienną; działanie obustronne (przy ustalonej żuchwie!) – unosi kość gnykową i przesuwa ją ku przodowi, wspomaga m. żuchwowo-gnykowy

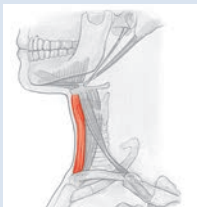
10 Mięśnie podgnykowe (→ ryc. 11.3, → ryc. 11.5)

Mięśnie podgnykowe są antagonistami mięśni nadgnykowych.

Powierzchniowo położony jest mięsień mostkowo-gnykowy. Pod nim znajdują się mm. mostkowo-tarczowy oraz tarczowo-gnykowy. Najbardziej bocznie rozciąga się m. łopatkowo-gnykowy.

Mięsień mostkowo-gnykowy (m. sternohyoideus)

Pętla szyjna (ansa cervicalis) – splot szyjny

P.: powierzchnia wewnętrzna rękojeści mostka, torebka stawowa stawu mostkowo-obojczykowego, koniec mostkowy obojczyka

K.: trzon kości gnykowej

Cz.: obniża kość gnykową, w czasie skurczu izometrycznego ustala kość gnykową, dzięki czemu mięśnie nadgnykowe mogą obniżyć żuchwę (otwarcie ust), wspomaga ruchy żucia

Mięsień mostkowo-tarczowy (m. sternothyroideus)

Pętla szyjna (ansa cervicalis) – splot szyjny

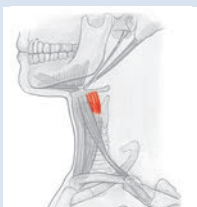
P.: powierzchnia wewnętrzna rękojeści mostka, chrząstki żebrów 1. i 2. żebra

K.: kresa skośna na płytce chrząstki tarczowatej, guzki tarczowe górny i dolny

Cz.: obniża krtań, w czasie skurczu izometrycznego ustala położenie krtani podczas fonacji

Mięsień tarczowo-gnykowy (m. thyrohyoideus)

Pętla szyjna (ansa cervicalis) – splot szyjny

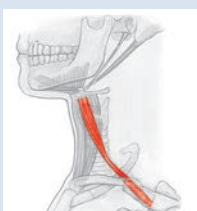
P.: powierzchnia zewnętrzna płytki chrząstki tarczowatej, guzki tarczowe górny i dolny

K.: trzon kości gnykowej oraz jej róg większy

Cz.: zbliża do siebie kość gnykową i krtań, przy ustalonej kości gnykowej unosi krtań w czasie polykania, ustala położenie krtani w czasie fonacji

Mięsień łopatkowo-gnykowy (m. omohyoideus)

Pętla szyjna (ansa cervicalis) – splot szyjny

P.: brzusiec dolny: brzeg górny łopatki, podstawa wyrostka kruczego łopatki

K.: brzusiec górny: trzon kości gnykowej

Cz.: napina powięź szyjną, dzięki połączeniu włókien ścięgna pośredniego ze ścianą pochewki naczyń szyjnych (vagina carotica) umożliwia i wspomaga drożność ż. szyjnej wewnętrznej, obniża i ustala kość gnykową w dolnym położeniu

11 Mięśnie pochyłe (→ ryc. 2.86, → ryc. 11.3, → ryc. 11.5, → ryc. 11.6)

Trzy mięśnie pochyłe – mięsień pochyły przedni, mięsień pochyły środkowy oraz mięsień pochyły tylny – rozciągają się do górnych żeber i bocznie od części szyjnej kręgosłupa tworzą trójboczną płytę mięśniową. Mięśnie pochyłe przedni i środkowy ograniczają szczelinę mięśni pochyłych (miejsce przejścia splotu ramiennego i tętnicy podobojczykowej).

Mięsień pochyły przedni (m. scalenus anterior)

Bezpośrednie gałęzie ze splotu szyjnego i splotu ramiennego

P.: guzki przednie wyrostków poprzecznych kręgów szyjnych od 3. do 6.

K.: guzek mięśnia pochyłego przedniego na 1. żebrze

Cz.: kręgosłup: zgina kręgosłup szyjny w swoją stronę
klatka piersiowa: unosi żebro 1., a przez to klatkę piersiową (mięsień oddechowy, wdech)

Mięsień pochyły środkowy (m. scalenus medius)

Bezpośrednie gałęzie ze splotu szyjnego i splotu ramiennego

P.: guzki wyrostków poprzecznych kręgów szyjnych od 3. do 7.

K.: żebro 1. do tyłu od bruzdy tętnicy podobojczykowej

Cz.: kręgosłup: zgina kręgosłup szyjny w swoją stronę
klatka piersiowa: unosi żebro 1., a przez to klatkę piersiową (mięsień oddechowy, wdech)

Mięsień pochyły tylny (m. scalenus posterior)

Bezpośrednie gałęzie ze splotu szyjnego i splotu ramiennego

P.: guzki tylne wyrostków poprzecznych kręgów szyjnych 5. i 6.

K.: żebro 2.

Cz.: kręgosłup: zgina kręgosłup szyjny w swoją stronę
klatka piersiowa: unosi żebro 2., a przez to klatkę piersiową (mięsień oddechowy, wdech)

12 Mięśnie przedkręgowe (→ ryc. 2.86; → ryc. 11.6)

Mięśnie przedkręgowe położone są po prawej i lewej stronie trzonów kręgów szyjnych i górnych piersiowych. Pokryte są blaszką przedkręgową powięzi szyjnej. Mięsień prosty głowy przedni i mięsień prosty głowy boczny łączą przednio-boczne części kręgu szczytowego i obrotowego.

Mięsień prosty głowy przedni oraz m. prosty głowy boczny (m. rectus capitis anterior et m. rectus capitis lateralis)

Bezpośrednie gałęzie ze splotu szyjnego

P.: wyrostek poprzeczny i część boczna kręgu szczytowego

K.: część podstawna kości potylicznej

Cz.: zgina głowę w stronę przednio-boczną, obraca i zgina głowę w stronę działania, ustala dokładne ustawienie głowy w stawach szczytowo-potylicznych i szczytowo-obrotowym

Mięsień długi głowy (m. longus capitis)

Bezpośrednie gałęzie ze splotu szyjnego

P.: guzki przednie wyrostków poprzecznych kręgów szyjnych od 1. do 6.

K.: część podstawna kości potylicznej

Cz.: zgina głowę ku przodowi, obraca i pochyla bocznie głowę w stronę działania

Mięsień długi szyi (m. longus colli)

Bezpośrednie gałęzie ze splotu szyjnego

P.: trzony kręgów od 5. szyjnego do 3. piersiowego, guzki przednie wyrostków poprzecznych kręgów szyjnych od 2. do 5.

K.: wyrostki poprzeczne 5.–7. kręgów szyjnych, trzony 2.–4. kręgów szyjnych, guzek przedni kręgu szczytowego

Cz.: zgina głowę ku przodowi, obraca i pochyla bocznie głowę w stronę działania

13 Mięśnie ściany klatki piersiowej (→ ryc. 2.83–2.90)

Obrys powierzchni przednio-górnej części ściany klatki piersiowej tworzy mięsień piersiowy większy. Pod nim znajduje się mięsień piersiowy mniejszy. Razem z mięśniem podobojczykowym tworzą one grupę przednią obręczy barkowej (→ tablica 24).

Przestrzenie międzyżebrowe wypełniają mięśnie międzyżebrowe zewnętrzne i wewnętrzne. Ścianę klatki piersiowej od wewnątrz wyściełają mięśnie podżebrowe oraz mięsień poprzeczny klatki piersiowej.

Mięśnie międzyżebrowe zewnętrzne (mm. intercostales externi)

Nerwy międzyżebrowe (nerwy piersiowe)

P.: dolne brzegi żeber od guzków żeber aż do granicy kostno-chrząstkowej

K.: górny brzeg niżej leżącego żebra

Cz.: unoszą żebra, wdech

Mięśnie międzyżebrowe wewnętrzne (mm. intercostales interni) (do wewnątrz od nich znajdują się mięśnie międzyżebrowe najgłębsze, mm. intercostales intimi, odgraniczone przez naczynia międzyżebrowe tylne oraz n. międzyżebrowy)

Nerwy międzyżebrowe (nerwy piersiowe)

P.: górny brzeg żebra do przodu od kąta żebra

K.: dolny brzeg wyżej leżącego żebra

Cz.: obniżają żebra, wydech

Mięśnie międzyżebrowe najgłębsze (mm. intercostales intimi) (jest to najgłębsza warstwa mm. międzyżebrowych wewnętrznych oddzielona od nich przez naczynia międzyżebrowe tylne oraz nn. międzyżebrowe)

Nerwy międzyżebrowe (nerwy piersiowe)

P.: górny brzeg żebra, ku przodowi od kąta żebra

K.: dolny brzeg wyżej leżącego żebra

Cz.: obniżają żebra, wydech

Mięśnie podżebrowe (mm. subcostales)

Nerwy międzyżebrowe (nerwy piersiowe)

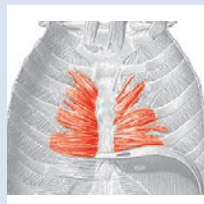
P.: górny brzeg położonego niżej żebra, pomiędzy guzkiem a kątem żebra

K.: dolny brzeg wyżej położonych żeber, z pominięciem jednego żebra

Cz.: obniżają żebra, wydech

Mięsień poprzeczny klatki piersiowej (m. transversus thoracis)

Nerwy międzyżebrowe (nerwy piersiowe)

P.: tylna powierzchnia trzonu mostka i wyrostka mieczykowego

K.: chrząstki żebrów od 2. do 6.

Cz.: napręża ścianę klatki piersiowej, wydech

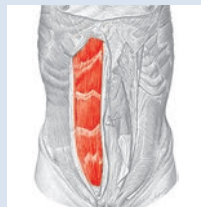

14 Mięśnie przedniej ściany jamy brzusznej (→ ryc. 2.88–2.90, → ryc. 2.95)

Mięśnie przedniej ściany jamy brzusznej, mięsień prosty brzucha oraz mięsień piramidowy położone są wewnątrz pochewki mięśnia prostego.

Mięsień prosty brzucha (m. rectus abdominis)

Nerwy międzyżebrowe (nerwy piersiowe)

P.: powierzchnia przednia chrząstek żebrowych od 5. do 7., więzadło żebrowo-mieczykowe

K.: spojenie łonowe

Cz.: zgina tułów, tłocznia brzuszna, wydech (brzuszny tor oddychania)

Mięsień piramidowy (m. pyramidalis)

Dolne nerwy międzyżebrowe (nerwy piersiowe)

P.: spojenie łonowe do przodu od mięśnia prostego brzucha

K.: kresa biała (linea alba)

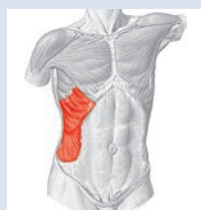
Cz.: „napina kresę białą”

15 Mięśnie bocznej ściany jamy brzusznej (→ ryc. 2.81–2.83, → ryc. 2.88–2.90, → ryc. 2.93, → ryc. 2.95, → ryc. 2.96)

Mięśniami bocznej ściany jamy brzusznej są: mięsień skośny zewnętrzny brzucha, mięsień skośny wewnętrzny brzucha oraz mięsień poprzeczny brzucha. Ich rozciągna tworzą pochewkę mięśnia prostego brzucha. U kobiet i mężczyzn od mięśnia skośnego wewnętrznego i mięśnia poprzecznego oddziela się mięsień dźwigacz jądra.

Mięsień skośny zewnętrzny brzucha (m. obliquus externus abdominis)

Dolne nerwy międzyżebrowe (nerwy piersiowe)

P.: powierzchnie zewnętrzne żeber od 5. do 12.

K.: wargę zewnętrzną grzebienia biodrowego, więzadło pachwinowe, bierze udział w tworzeniu przedniej blaszki pochewki mięśnia prostego brzucha

Cz.: jednostronny skurcz: obraca klatkę piersiową w stronę przeciwną, zgina kręgosłup w tę samą stronę; obustronny skurcz: zginanie tułowia, tłocznia brzuszna, wydech (tor brzuszny oddychania)

Mięsień skośny wewnętrzny brzucha (m. obliquus internus abdominis)

Dolne nerwy międzyżebrowe (nerwy piersiowe), nerw biodrowo-podbrzusny, nerw biodrowo-pachwinowy (splot lędźwiowy)

P.: blaszka powierzchowna powięzi piersiowo-lędźwiowej, kresa pośrednia grzebienia biodrowego, więzadło pachwinowe

K.: dolny brzeg chrząstek żebrowych żeber od 9. do 12., powyżej kresy łukowatej współtworzy tylną blaszkę pochewki mięśnia prostego brzucha, poniżej tej kresy wszystkie włókna rozciągna tworzą blaszkę przednią

Cz.: jednostronny skurcz: obraca klatkę piersiową w swoją stronę, zgina kręgosłup w swoją stronę; obustronny skurcz: zginanie tułowia, tłocznia brzuszna, wydech (tor brzuszny oddychania)

15 Mięśnie bocznej ściany jamy brzusznej (ciąg dalszy)

Mięsień poprzeczny brzucha (m. transversus abdominis)

Dolne nerwy międzyżebrowe (nerwy piersiowe), nerw biodrowo-podbrzuszny, nerw biodrowo-pachwinowy (splot lędźwiowy), nerw płciowo-udowy

P.: powierzchnia tylna chrząstek żebrowych żeber od 7. do 12., powięź piersiowo-lędźwiowa, wargę wewnętrzną grzebienia biodrowego, więzadło pachwinowe

K.: powyżej kresy łukowatej bierze udział w tworzeniu blaszki tylnej pochewki mięśnia prostego brzucha, poniżej tej kresy wszystkie włókna rozciągnięta tworzą blaszkę przednią

Cz.: tłocznia brzuszna, wydech (tor brzuszny oddychania)

Mięsień dźwigacz jądra (m. cremaster)

Nerw płciowo-udowy

P.: oddzielające się włókna mięśnia skośnego wewnętrznego oraz mięśnia poprzecznego brzucha

K.: otacza powrózek nasienny, a u kobiet więzadło obłe macicy

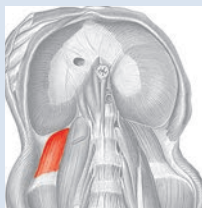
Cz.: unosi jądro (regulacja temperatury)

16 Mięśnie tylnej ściany jamy brzusznej (→ ryc. 2.93, → ryc. 2.96)

Mięśniową strukturę tylnej ściany brzucha tworzy mięsień czworoboczny lędźwi. Przyśrodkowo dołącza do niego mięsień lędźwiowy większy.

Mięsień czworoboczny lędźwi (m. quadratus lumborum)

Dolne nerwy międzyżebrowe; gałęzie mięśniowe (splot lędźwiowy)

P.: wargę wewnętrzną grzebienia biodrowego

K.: żebro 12., wyrostki żebrowe kręgów lędźwiowych od 4. do 1.

Cz.: zgina kręgosłup w swoją stronę

17 Mięśnie kolcowo-żebrowe (→ ryc. 2.71)

Mięśnie kolcowo-żebrowe, tj. mięsień zębaty tylny górny i mięsień zębaty tylny dolny, stanowią cienkie pasma mięśniowe o niewielkim znaczeniu czynnościowym leżące na właściwych mięśniach grzbietu.

Mięsień zębaty tylny górny (m. serratus posterior superior)

Górne nerwy międzyżebrowe (nerwy piersiowe)

P.: wyrostki kolczyste kręgów szyjnych 6. i 7. oraz piersiowych 1. i 2.

K.: żebra od 2. do 5., bocznie od kąta żebra

Cz.: unosi żebra, wdech

Mięsień zębaty tylny dolny (m. serratus posterior inferior)

Dolne nerwy międzyżebrowe (nerwy piersiowe)

P.: wyrostki kolczyste kręgów piersiowych 11. i 12. oraz lędźwiowych 1. i 2.

K.: dolne brzegi żeber od 9. do 12.

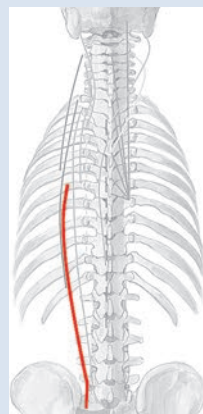
Cz.: obniża żebra od 9. do 12., antagonistą przepony, aktywny również przy wymuszonym wdechu

18 Mięśnie właściwe (głębokie) grzbietu (→ ryc. 2.72–2.75, → ryc. 2.77–2.80, → ryc. 2.93)**I Pasma boczne**

Pasma boczne mięśni właściwych grzbietu pokrywa w odcinku szyjnym i lędźwiowym pasmo przyśrodkowe, więc określa się je mianem powierzchownej warstwy mięśni głębokich grzbietu. Należą do nich przebiegające pionowo wiązki mięśniowe mięśnia biodrowo-żebrowego, mięśnia najdłuższego oraz mięśni międzypoprzecznych. Skośnie ku górze (kolcowo-poprzecznie) przebiegają rozbieżnie mięśnie płatowate. Mięśnie dźwigacze żeber przebiegają skośnie ku bokowi i dołowi w kierunku żeber.

a Układ krzyżowo-kolcowy**Mięsień biodrowo-żebrowy lędźwi (m. iliocostalis lumborum)**

Gałęzie tylne nerwów lędźwiowych

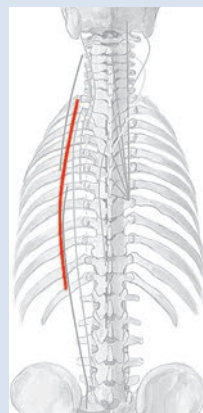
P.: wspólnie z mięśniem najdłuższym klatki piersiowej od: wyrostków kolczystych kręgów lędźwiowych, powierzchni grzbietowej kości krzyżowej, tylna 1/3 grzebienia biodrowego, powięź piersiowo-lędźwiowa

K.: kąty żeber od 12. do 5.

Cz.: skurcz jednostronny: zginanie boczne
skurcz obustronny: prostowanie

Mięsień biodrowo-żebrowy klatki piersiowej (m. iliocostalis thoracis)

Gałęzie tylne nerwów piersiowych

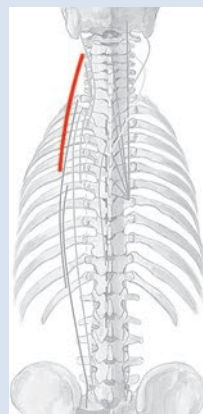
P.: żebra od 12. do 7., przyśrodkowo od kątów żeber

K.: kąty żeber od (6.) 7. do 1.

Cz.: skurcz jednostronny: zginanie boczne
skurcz obustronny: prostowanie

Mięsień biodrowo-żebrowy szyi (m. iliocostalis cervicis)

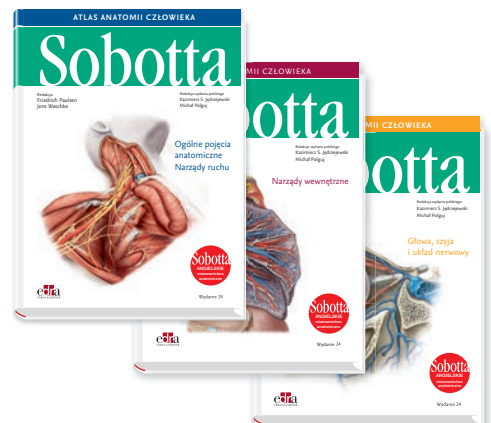
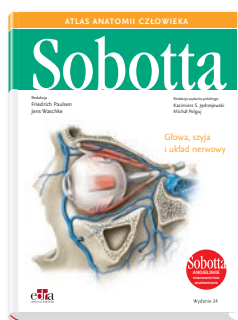
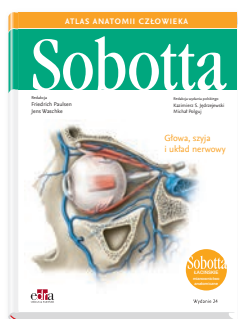
Gałęzie tylne nerwów szyjnych

P.: żebra od 7. do (4.) 3., przyśrodkowo od kątów żeber

K.: guzki tylne wyrostków poprzecznych kręgów szyjnych od 6. do (4.) 3.

Cz.: skurcz jednostronny: zginanie boczne;
skurcz obustronny: prostowanie

Sobotta – Tablice anatomiczne z wykazem mięśni, stawów i nerwów

ułatwiają szybką i systematyczną naukę oraz powtórzenie wiadomości

- wszystkie mięśnie z uwzględnieniem ich przyczepów początkowych i końcowych, unerwienia oraz czynności
- każda tablica zawiera schematyczny rysunek opisywanego mięśnia, odpowiadający rycinom z *Atlasu*
- gałęzie i zakresy unerwienia splotów szyjnego, ramiennego oraz lędźwiowo-krzyżowego
- schematy nerwów czaszkowych
- wykaz stawów

Każda tablica zawiera odsyłacze do odpowiadających jej rycin w *Atlasie anatomii człowieka* J. Sobotty (tomy 1, 2, 3).

Tytuł oryginału:
Sobotta. Atlas der Anatomie. Tabellen zu Muskeln, Gelenken und Nerven
Publikację wydano na podstawie umowy z Elsevier.

ELSEVIER

ISBN 978-83-66310-31-5

9 788366 310315

www.edraurban.pl